

ΛΑΖΑΡΟΣ Κ. ΣΑΒΒΙΔΗΣ
Φιλολόγος-φροντιστής

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
Για Μαθητές Γυμνασίου-Λυκείου
ΘΕΩΡΙΑ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ-ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Θεσσαλονίκη 2018

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το παρόν πόνημα είναι απότοκος πολύχρονης μελέτης και εντρύφησης στη δομή και τη σύνταξη του Αρχαιοελληνικού λόγου. Έχοντας θητεύσει κοντά σε μεγάλους δασκάλους και έχοντας μελετήσει μια πλειάδα Συντακτικών που παραθέτω στο τέλος του βιβλίου, προσπάθησα να δημιουργήσω ένα βιβλίο δομημένο κατά τρόπο τέτοιο, που να βοηθά το μαθητή να βρίσκει εύκολα ό,τι αναζητεί.

Η θεωρία είναι δομημένη στα γνωστά τρία μέρη του Συντακτικού, την Πρόταση και τους Όρους της, τη Σύνδεση των Προτάσεων και τα Σχήματα Λόγου. Στα επιμέρους κεφάλαια που εμπεριέχονται σ' αυτά, δίδεται λύση σε κάθε συντακτικό φαινόμενο υποδεικνύοντας λύσεις στις απορίες που τυχόν δημιουργούνται.

Με μεθοδικότητα λοιπόν και με κατανοητό τρόπο αντιμετωπίζονται στα κεφάλαια του βιβλίου τα «απαιτητικά» συντακτικά φαινόμενα, όπως αυτά του πλαγίου λόγου, των ρηματικών επιθέτων σε –τός και –τέος, των υποθετικών λόγων, της ανάλυσης μετοχών, της έλξης του αναφορικού και των λανθανόντων υποθετικών λόγων.

Με παραστατικότητα, εξάλλου, παρουσιάζονται τα βήματα της ανάλυσης μετοχών σε αντίστοιχες προτάσεις, της σύμπτυξης των προτάσεων στις αντίστοιχες μετοχές, της μετατροπής

του ευθύ λόγου σε πλάγιο και του πλαγίου σε ευθύ, καθώς και αυτό των εξαρτημένων υποθετικών λόγων.

Στο τέλος κάθε κεφαλαίου δίνονται αρκετές ασκήσεις για εξάσκηση(με αποσπάσματα από κείμενα της αττικής πεζογραφίας), ώστε να κρατιέται αμείωτο το ενδιαφέρον του μαθητή καλύπτοντας όλα τα συντακτικά φαινόμενα, ακόμα κι αυτά που μέσα στην τάξη καλύπτονται ελλιπώς ή και περιστασιακά, όπως το άρθρο, οι αντωνυμίες, τα μόρια, οι εμπρόθετοι επιρρηματικοί προσδιορισμοί και τα σχήματα λόγου.

Απώτερος στόχος και φιλοδοξία μου, συνεπώς, είναι το βιβλίο αυτό να αποτελέσει πολύτιμο αρωγό, τόσο για το μαθητή, στην προσπάθειά του να διεισδύσει στα μυστικά του αρχαιοελληνικού λόγου όσο και για το συνάδελφο καθηγητή ώστε να έχει στα χέρια του ένα χρήσιμο εργαλείο για τη διδασκαλία του, έτσι κι αλλιώς, απαιτητικού μαθήματος του Συντακτικού.

Φλώρινα, Απρίλιος 2018
Σαββίδης κ Λάζαρος
Φιλολόγος-Φροντιστής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

Προλογικό σημείωμα 7

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α.

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ 21

Α)διάκριση των προτάσεων σχετικά με το περιεχόμενο 21

Β)σχετικά με το ποιόν τους 23

Γ) όσον αφορά τις μεταξύ τους σχέσεις 23

Δ)με βάση τους όρους τους 25

Ασκήσεις 26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β.

ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΕΥΟΥΝ ΩΣ ΚΥΡΙΑΙ ΟΡΟΙ
ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ 27

Α. Το υποκείμενο 27

Β. Το αντικείμενο 30

ΑΣΚΗΣΕΙΣ 35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ.

ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ
ΜΟΝΟΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ 36

Ρήματα που συντάσσονται με αιτιατική	36
Ρήματα που συντάσσονται με γενική	39
Ρήματα που συντάσσονται με δοτική	42
Ασκήσεις για εξάσκηση	44
ΔΙΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ	
Με δύο αιτιατικές	45
Με αιτιατική και γενική	46
Με αιτιατική και δοτική	47
Με γενική και δοτική	48
Ασκήσεις για εξάσκηση	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

Το κατηγορούμενο	50
Ασκήσεις	52
Γενική κατηγορηματική	53
Ασκήσεις	54
Το επιρρηματικό κατηγορούμενο	55
Το προληπτικό κατηγορούμενο	56
Ασκήσεις	57
Γενική άσκηση στο κατηγορούμενο	58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'

Ομοιόπτωτοι προσδιορισμοί	59
Επιθετικός προσδιορισμός	59
Κατηγορηματικός προσδιορισμός	61
Διάκριση του κατηγορηματικού προσδιορισμού από τον επιθετικό	62
Παραδείγματα για εξάσκηση	63
Παράθεση	64
Επεξήγηση	67

Παραδείγματα για εξάσκηση	69
Γενική επαναληπτική άσκηση στους ομοιόπτωτους	70
Επιπλέον ασκήσεις για εξάσκηση 2	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'

Ετερόπτωτοι προσδιορισμοί	
Η γενική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός	73
Γενική υποκειμενική	73
Γενική αντικειμενική	74
Γενική της αιτίας	76
Γενική της αξίας	77
Γενική κτητική	78
Γενική της καταγωγής	79
Γενική του περιεχομένου	80
Γενική της ιδιότητας	80
Γενική της ύλης	80
Γενική διαιρετική	81
Γενική του δημιουργού	82
Ασκήσεις για εξάσκηση	82
Β' όρος σύγκρισης	83
Ασκήσεις για εξάσκηση	85
Γενική από επιρρήματα	86
Γενική από επιφωνήματα	87
Γενική ως επιρρηματικός προσδιορισμός	88
Ασκήσεις για εξάσκηση	89
Επαναληπτική άσκηση στη γενική	90
Επαναληπτική άσκηση στη γενική Α'	91
Επαναληπτική άσκηση στη γενική Β'	91
Η Γενική ως ετερόπτωτος	92

Επιπλέον ασκήσεις	93
Η δοτική ως ετερόπτωτος προσδ. ουσιαστικών	94
Η δοτική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός επιθέτων	94
Η δοτική ως επιρρηματική πτώση	96
Η δοτική ως προσδιορισμός επιρρημάτων	99
Δοτική προσωπική	99
Ασκήσεις στη δοτική	103
Η αιτιατική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός	106
Η αιτιατική ως επίρρημα	106
Ασκήσεις για εξάσκηση	108
Γενικές ασκήσεις στους ετερόπτωτους προσδιορισμούς	109

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ'

Το άρθρο	113
Τα είδη του άρθρου	114
Ασκήσεις	116

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η'

Αντωνυμίες	117
Ασκήσεις	126

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ'

Τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις	128
Ασκήσεις	132

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Υποκείμενο απαρεμφάτου και μετοχής	133
Α) υποκείμενο απαρεμφάτου	133
Β) υποκείμενο μετοχής	134

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	135
I. Ειδικό απαρέμφατο	139
II. Τελικό απαρέμφατο	141
Γενική επαναληπτική άσκηση στο απαρέμφατο	142
Ασκήσεις στο απαρέμφατο	144
ΜΕΤΟΧΗ	147
I. Επιθετική ή αναφορική (έναρθρη, άναρθρη)	148
II. Κατηγορηματική	150
III. Επιρρηματική	158
Τροπική	158
Χρονική	159
Αιτιολογική	161
Τελική	163
Εναντιωματική	164
Υποθετική	166
Σύνδεση μετοχών	168
Ειδικές περιπτώσεις μετοχών	169
Επαναληπτικές ασκήσεις	171
Ανάλυση μετοχών	175
1. Αιτιολογική	176
2. τελική	177
3. χρονική	178
4. εναντιωματική ή παραχωρητική	179
5. υποθετική	180
6. Επιθετική	182
7. Κατηγορηματική	185
IV. Ανάλυση μετοχών ασκήσεις	186

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ

Ρηματικά επίθετα σε τος	188
Ρηματικά επίθετα σε τεος	192
Επαναληπτική άσκηση στα ρηματικά επίθετα	195

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ	196
Προσδιορισμός του τόπου	197
Προσδιορισμός του χρόνου	199
Προσδιορισμός του τρόπου	201
Προσδιορισμός του οργάνου ή του μέσου	202
Προσδιορισμός του ποσού	202
Προσδιορισμός του κατά ή της αναφοράς	203
Προσδιορισμός του αιτίου	204
Προσδιορισμός της συνοδείας	206
Προσδιορισμός του αποτελέσματος	207
ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΘΕΣΕΩΝ ΜΕ ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜ. ΣΧΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΗΛΩΝΟΥΝ	208
Άσκηση στους εμπρόθετους προσδιορισμούς	211

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ

ΤΑ ΜΟΡΙΑ	212
ΤΑ ΑΡΝΗΤΙΚΑ Η ΑΠΟΦΑΤΙΚΑ ΜΟΡΙΑ	221
Άσκήσεις	225

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Κ

ΟΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	228
Άσκήσεις	233

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ:

Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α':

ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ	235
1. ασύνδετα	235
2. παρατακτικά	235
3. υποτακτικά	235

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

A. Σύνδεση με συμπλεκτικούς συνδέσμους	239
Καταφατική	240
Οι σημασίες του και	241
Η αποφαιτική συμπλοκή	243
B. Σύνδεση με διαζευκτικούς συνδέσμους	244
Γ. Σύνδεση με αντιθετικούς συνδέσμους	245
Δ. Σύνδεση με αιτιολογικούς συνδέσμους	247
Σημασίες του γαρ	247
E. Σύνδεση με συμπερασματικούς συνδέσμους	249
Παρατακτική σύνδεση Ασκήσεις	251

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΕΥΘΕΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	253
Ασκήσεις	256

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

Υποτακτική σύνδεση προτάσεων	257
Οι εγκλίσεις των δευτερευουσών προτάσεων	258

Ονοματικές προτάσεις	262
Ειδικές προτάσεις	262
Ισοδύναμες συντάξεις	264
Ασκήσεις στις ειδικές προτάσεις	265
Ενδοιαστικές προτάσεις	266
Ασκήσεις στις ενδοιαστικές προτάσεις	269
Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις	270
Ασκήσεις στις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις	273
Ασκήσεις στις Ονοματικές προτάσεις	274
Επιρρηματικές προτάσεις	275
Αιτιολογικές προτάσεις	275
Ασκήσεις στις αιτιολογικές προτάσεις	278
Τελικές προτάσεις	280
Ασκήσεις στις τελικές προτάσεις	283
Συμπερασματικές προτάσεις	284
Ασκήσεις στις συμπερασματικές προτάσεις	288
Υποθετικές προτάσεις	290
Υποθετικός λόγος	293
Ασκήσεις στις υποθετικές προτάσεις 1	297
Ασκήσεις στις υποθετικές προτάσεις 2	298
Ασκήσεις στις υποθετικές προτάσεις 3	299
Εναντιωματικές προτάσεις	300
Παραχωρητικές προτάσεις	301
Ασκήσεις εναντιωματικές προτάσεις	303
Ασκήσεις εναντιωματικές –υποθετικές προτάσεις	305
Χρονικές προτάσεις	306
Ο σύνδεσμος πριν	308
Ασκήσεις στις χρονικές προτάσεις	309
Αναφορικές προτάσεις	311

Αναφορικές ονοματικές	312
Αναφορικές επιρρηματικές	314
Αναφορικές παραβολικές	317
Ειδικές περιπτώσεις	318
Έλξη του αναφορικού	320
Γενικές παρατηρήσεις	322
Ασκήσεις στις αναφορικές προτάσεις	324
Ασκήσεις στην έλξη αναφορικού	326
Ασκήσεις τελικές –συμπερασματικές –χρονικές	327
Ασκήσεις ειδικές –αιτιολογ. –ενδοιαστικές –τελικές	328
Ασκήσεις τελικές –συμπερασματικές –υποθετικές –ενα- ντιωματικές	330
Σύμπτυξη δευτερεύουσας πρότασης σε μετοχή	331
Σύμπτυξη μετοχών ασκήσεις	335

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'

ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ	336
Τροπή ευθύ σε πλάγιο	336
Α. ειδικές προτάσεις	336
Β. Ειδικά απαρέμφορα,	336
Γ. Κατηγορηματικές μετοχές	337
Ασκήσεις πλάγιος λόγος	341
Τροπή πλάγιου λόγου σε ευθύ	347
Ασκήσεις από πλάγιο σε ευθύ	351
Εξαρτημένος υποθετικός λόγος	353
Ασκήσεις στον εξαρτημένο υποθετικό λόγο	356
Γενική άσκηση στον πλάγιο λόγο	357

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΤΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

A. Σχήματα λόγου που αφορούν τη γραμματική Συμφωνία των λέξεων	361
B. Σχήματα λόγου σχετικά με τη θέση των λέξεων στην πρόταση	363
Γ. Σχήματα λόγου σχετικά με τη σημασία των λέξεων	365
Δ. Σχήματα λόγου σχετικά με την πληρότητα του λόγου	369
Είδη βραχυλογίας	
Είδη πλεονασμού	
Ασκήσεις ομάδα α'	372
Ασκήσεις ομάδα β'	373
Ασκήσεις ομάδα γ'	374
Ασκήσεις ομάδα δ'	375

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Χρήση των πτώσεων	376
Σύνδεσμοι που εισάγουν περισσότερες από μία κατηγορίες προτάσεων	382
Γενικό επαναληπτικό διαγώνισμα στο Συντακτικό	385

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	387
---------------------	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Πρόταση είναι ο πιο σύντομος λόγος που εκφράζει ένα νόημα. Οι λέξεις της πρότασης αποτελούν τους όρους της. Περίοδος είναι ένα ευρύτερο τμήμα του λόγου που εκφράζει ένα ολοκληρωμένο νόημα, αποτελείται από μία ή περισσότερες προτάσεις και ολοκληρώνεται σε τελεία, ερωτηματικό, θαυμαστικό, αποσιωπητικό ή βρίσκεται ανάμεσά τους. Ημιπερίοδος είναι το τμήμα εκείνο του λόγου που εκφράζει συνήθως ένα αυτοτελές αλλά όχι ολοκληρωμένο νόημα και τελειώνει σε άνω τελεία.

Α) ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥΣ

Μια κύρια ή δευτερεύουσα πρόταση σχετικά με το περιεχόμενό της είναι:

- i. Πρόταση κρίσεως: Εκφράζει κρίση, δηλαδή μια γνώμη, θέση, παρατήρηση, συλλογισμό, υπόθεση.

Οι εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως είναι: η οριστική, η δυνητική οριστική και η δυνητική ευκτική.

Προτάσεις κρίσεως είναι όλες οι κύριες που εκφέρονται με τις εγκλίσεις αυτές και από τις δευτερεύουσες: οι ειδικές, οι απλές αναφορικές προσδιοριστικές, οι χρονικές, οι αιτιολογικές, οι συμπερασματικές (όταν εισάγουν πραγματικό αποτέλεσμα) και οι εναντιωματικές (όταν εισάγουν πραγματική εναντίωση), οι ενδοιαστικές (όταν ο φόβος παριστάνεται ως κάτι πραγματικό), οι υποθετικές προτάσεις (κατά κύριο λόγο).

Οι προτάσεις κρίσεως έχουν άρνηση **οὐ**.

ii. **Πρόταση επιθυμίας**: Εκφράζει επιθυμία, δηλαδή βούληση, προσδοκία, ευχή ή κατάρα, συγκατάθεση, παραίνεση, αποτροπή, απαγόρευση. Οι εγκλίσεις των προτάσεων επιθυμίας είναι: η υποτακτική, η προστακτική, η ευχετική οριστική* και η ευχετική ευκτική**.

Προτάσεις επιθυμίας είναι όλες οι κύριες που εκφέρονται με τις εγκλίσεις αυτές και απ' τις δευτερεύουσες: οι τελικές, οι υποθετικές (εν μέρει), όλες οι προτάσεις που συνδέονται απ' το αοριστολογικό ἄν, οι πλάγιες ερωτήσεις (όταν δεν εισάγουν πραγματικό και βέβαιο γεγονός), οι συμπερασματικές (όταν εισάγουν λογικό αποτέλεσμα) και οι εναντιωματικές (όταν εισάγουν το πιθανό).

Οι προτάσεις επιθυμίας έχουν άρνηση **μή**.

iii. **Πρόταση ερωτηματική**: είναι η πρόταση που εκφράζει ερώτηση.
π.χ. Τι βούλεσθε ποιεῖν;

iv. **Πρόταση επιφωνηματική**: Είναι η πρόταση που εκφράζει ψυχικό πάθος, δηλαδή χαρά, λύπη, θαυμασμό, έκπληξη (συνήθως το ρήμα της παραλείπεται).

π.χ. Φεῦ του ἀνδρός!

* βλ. σελ. 228,257.

**βλ. σελ. 229,258.

Β) ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΟΙΟΝ ΤΟΥΣ

- i. Πρόταση αρνητική ή αποφατική: Είναι η πρόταση που περιέχει άρνηση (οὐ ή μή)
π.χ. Οὐκ ἔβλαψα ὑμᾶς.
π.χ. Μή ἐπιθύμει του πολέμου.
- ii. Πρόταση καταφατική: Είναι η πρόταση που δεν περιέχει άρνηση
π.χ. Οὗτοι σπουδῆ ἐβάδιζον.

Γ) ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

- i. Κύρια ή ανεξάρτητη: Είναι η πρόταση που μπορεί να σταθεί μόνη της στο λόγο, χωρίς να εξαρτάται από κάποια άλλη.
Οι κύριες προτάσεις συνδέονται με τους εξής συνδέσμους:
Τους συμπλεκτικούς: τέ, καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.
Τους αντιθετικούς: μέν, δέ, μέντοι, ἀλλά, μήν, ἀλλά μήν, καίτοι, καίπερ, καί μήν.
Τους διαζευκτικούς: ἢ - ἤ, εἴτε - εἵτε, ἔάντε - ἄντε, ἦντε - ἦντε.
Τους συμπερασματικούς: ἄρα, δή, οὖν, τοίνυν, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν, οὐκοῦν οὐκουν.
Τον αιτιολογικό: γάρ.
Ο τρόπος αυτός της συνδέσεως λέγεται σύνταξη «κατά παράταξη».*

- ii. Δευτερεύουσα ή εξαρτημένη πρόταση: Είναι η πρόταση που δεν μπορεί να σταθεί μόνη της στο λόγο, αλλά εξαρ-

* βλ. αναλυτικά σελ. 237 κ. εξ.

τάται από μια κύρια πρόταση της οποίας συμπληρώνει το νόημα.

Οι δευτερεύουσες ή εξαρτημένες προτάσεις είναι δέκα ειδών.

- 1) Οι ειδικές: εισάγονται με τους ειδικούς συνδέσμους *ὅτι, ὡς*.
- 2) Οι αιτιολογικές: εισάγονται με τους αιτιολογικούς συνδέσμους: *ὡς, ὅτι, διότι, ἐπεί, ἐπειδή, εἰ*.
- 3) Οι τελικές: εισάγονται με τους τελικούς συνδέσμους *ἵνα, ὅπως, ὡς*.
- 4) Οι υποθετικές: εισάγονται με τους υποθετικούς συνδέσμους: *εἰ, ἐάν, ἄν, ἤν*.
- 5) Οι εναντιωματικές: εισάγονται με τους εναντιωματικούς συνδέσμους: *εἰ καί, ἐάν καί, καί εἰ, καί ἐάν*.
- 6) Οι χρονικές: εισάγονται με τους χρονικούς συνδέσμους: *ὡς, ὅτε, ὁπότε, ἐπεί, ἐπειδή, ἕως, ἔστε, ἄχρι, μέχρι, ἡνίκα, πρίν*.
- 7) Οι συμπερασματικές: εισάγονται με τους συμπερασματικούς συνδέσμους: *ὡς, ὥστε*.
- 8) Οι ενδοιαστικές: εισάγονται με τα ενδοιαστικά μόρια: *μή ἢ μη οὐ*.
- 9) Οι πλάγιες ερωτηματικές: Εισάγονται με το ερωτηματικό *εἰ*, με ερωτηματικές αντωνυμίες ἢ επιρρήματα, με αναφορικές αντωνυμίες ἢ επιρρήματα.
- 10) Οι αναφορικές: Εισάγονται με τις αναφορικές αντωνυμίες και τα αναφορικά επιρρήματα. Ο τρόπος αυτός της συνδέσεως λέγεται σύνταξη «καθ' υπόταξη»*.

Οι δευτερεύουσες προτάσεις συνδέονται με την κύρια μόνο «καθ' υπόταξη», ενώ μεταξύ τους μπορούν να συνδέονται και «κατά παράταξη» και «καθ' υπόταξη».

---

*βλ. σελ. 257.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β
ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΕΥΟΥΝ
ΩΣ ΚΥΡΙΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ

Το υποκείμενο μαζί με το ρήμα της πρότασης θεωρούνται ως κύριοι όροι της. Υποκείμενο μπορεί να είναι ένα οποιοδήποτε μέρος του λόγου, όπως:

- ο Ουσιαστικό (πχ **Φίλιππος** ἠσθένει)
- ο Αντωνυμία (πχ **ἐκεῖνος** ἦν φίλος)
- ο Επίθετο, συνήθως με το άρθρο του (πχ **οἱ τελευταῖοι** κατέβαινον εἰς τὰς κώμας)
- ο Απαρέμφατο έναρθρο (πχ **τό φθονεῖν** ἐστὶν κακόν)
- ο έναρθρη μετοχή (πχ **οἱ ψευδόμενοι** μισοῦνται)
- ο επίρρημα που προστά του έχει άρθρο (πχ **οἱ πάλαι** ἦσαν ἀνδρεῖοι)
- ο ολόκληρη πρόταση (πχ **Δῆλον γάρ ἐστὶν ὅτι νῦν οὐ περὶ δόξης πολεμοῦσι**)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ 1: Το υποκείμενο βρίσκεται κανονικά στην ονομαστική πτώση όταν το ρήμα είναι στην οριστική, υποτακτική ευκτική και προστακτική έγκλιση.

πχ. ὁ **κόσμος** ἐστὶ κάλλιστος - **Σύ** λέγε

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ
ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ
ΜΟΝΟΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

ΡΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΜΕ ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ

Τα αντικείμενα των ρημάτων που συντάσσονται με αιτιατική είναι δύο ειδών: Εξωτερικό ονομάζεται το αντικείμενο που υπάρχει εξαρχής, δηλαδή πριν ενεργήσει το υποκείμενο του ρήματος. Επάνω σ' αυτό το αντικείμενο φθάνει η ενέργεια του υποκειμένου, επιδρά και μεταβάλλει συνήθως την αρχική του κατάσταση.

Παραδείγματα:

- ο ήλιος θερμαίνει **τήν γῆν**
- ο οὔτοι ανέωξαν **τάς πύλας**

Μπορεί όμως η ενέργεια του υποκειμένου να φθάνει απλώς πάνω σ' αυτό το εξωτερικό αντικείμενο χωρίς να το μεταβάλλει.

Παραδείγματα:

- ο γινώσκω **ταῦτα**
- ο θαύμαζε **τήν ἀρετήν** τῶν προγόνων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΤΟ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

Κατηγορούμενο είναι ο όρος της πρότασης που αποδίδει στο υποκείμενο ή το αντικείμενο ενός **συνδεδετικού ρήματος** μια διαρκή ιδιότητα. Το κατηγορούμενο μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, απαρέμφατο, μετοχή και ολόκληρη πρόταση.

π.χ. Ἡ Κασπία ἐστὶ **θάλασσα**.

π.χ. Ὁ θεὸς τοὺς μικροὺς **μεγάλους** ποιεῖ.

π.χ. Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ **φιλοσοφεῖν**.

π.χ. Οἱ στρατιῶται διετέλεσαν **μαχόμενοι**.

π.χ. Φίλιππος ἐστίν, **ὄ,τι ἂν εἴπη τις**.

Το ρήμα που συνδέει το υποκείμενο με το κατηγορούμενο ονομάζεται συνδεδετικό.

Συνδεδετικά ρήματα είναι τα εξής:

- i. Το **εἰμί, γίγνομαι, ὑπάρχω, τυγχάνω, διατελῶ, διαμένω, ἔφυν, πέφυκα, καθίσταμαι, ἀποβαίνω, ἐκβαίνω.**
- ii. Τα παθητικά και ενεργητικά δοξαστικά και κλητικά σημαντικά ρήματα: **δοκῶ, νομίζομαι, κρίνομαι, φαίνομαι, ἔοικα, καλοῦμαι, λέγομαι, ὀνομάζομαι, προσαγορεύομαι και νομίζω, ὀνομάζω, ἀκούω.**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε
ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ
ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

Επιθετικός προσδιορισμός λέγεται το επίθετο που προσδιορίζει ένα ουσιαστικό και συνδέεται μαζί του τόσο στενά, ώστε ν' αποτελούν μια έννοια. Συμφωνεί με το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό στο γένος, τον αριθμό και την πτώση και είναι συνήθως έναρθρος. Ο επιθετικός προσδιορισμός δίνει στο προσδιοριζόμενο ουσιαστικό μια μόνιμη και σταθερή ιδιότητα.

Επιθετικός προσδιορισμός μπορεί να είναι και **αντωνυμία, αριθμητικό, μετοχή**, ακόμα και **γενική ουσιαστικού** (βλ. παράδειγμα 3) ή **εμπρόθετη πτώση** (βλ. παράδειγμα 4) ή **άκλιτο μέρος του λόγου** (βλ. παράδειγμα 5), αν όμως πριν απ' αυτά υπάρχει **άρθρο στην πτώση που βρίσκεται η προσδιοριζόμενη λέξη**.

π.χ. 1) Ἡ κυανῆ θάλασσα.

π.χ. 2) ὁ σός φίλος.

π.χ. 3) Ὁ τοῦ βασιλέως θρόνος.

π.χ. 4) τὰς ἡδονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης.

π.χ. 5) ἡ ἄγαν ἐλευθερία.